

*De teksten uit deze rubriek zijn gebaseerd op het boekje **Trudokerk 100 jaar**, dat Th. Hijnen schreef ter gelegenheid van het eeuwfeest van de kerk in 1987.*

1. Kuiperijen rond een kerkplan

Kijkt de Trudokerk de verkeerde kant op? Nog voor de eerste paal voor het fundament werd geslagen, deed die vraag de nog te bouwen kerk schudden op zijn grondvesten. De kwestie, en vooral de manier waarop die aan de orde werd gesteld, bezorgde pastoor Maas een slapeloze zaterdagnacht en een stemming 'zo onaangenaam als ik er bijna in mijn leven niet ondervonden heb'.

We schrijven voorjaar 1884. Eindelijk lijkt Strijp een vervanger te krijgen voor het bouwvallige en veel te kleine kerkje waarvan de oorsprong volgens sommigen al teruggaat naar de veertiende eeuw. Maar op het laatste moment zet onenigheid over de bouwplannen alles stil.

Bisschop Godschalk zelf steekt vanuit 's Hertogenbosch een spaak in het wiel. Hem is ter ore gekomen dat er in Strijp oppositie en gemompel is omdat de kerk in de verkeerde richting gebouwd zal worden. De priester zou tijdens de mis naar het Oosten moeten kijken, vond de bisschop, en dus moest de kerk worden gedraaid. Hij zou ook nog eens te ver van de 'keiweg' af staan.

De slapeloze pastoor vreesde het bericht al. Hij had al gehoord over 'de geheime kuiperijen' achter zijn rug om, waarvan hij niemand minder dan de burgemeester van Strijp verdenkt. De kerk draaien zou een ramp zijn, jammert hij in het kleine notitieboekje waarin hij de vorderingen van de plannen bijhoudt. Tegenstanders houden geen rekening met het Paulushuis en met de pastorie. En erger: krijgen zij hun zin, dan zullen straks regen en westerstormen de steunberen, de ramen en het dak geselen.

De dappere pastoor geeft geen krimp, zelfs niet als de kwestie wordt voorgelegd aan het kapittel van Kanunniken in Den Bosch, die de bisschop in het gelijk stelt. Heeft hij niet elke parochiaan persoonlijk over het bouwplan gesproken?

Na veel mitsen en maren krijgt hij uiteindelijk toch toestemming. Mits de gehele kerk tien ellen – een meter of acht – naar het westen opschuift.

Zo geschiedt. En dus gaat timmerman Jan van de Ven aan het uitpalen. Op Hemelvaartdag 22 mei 1887 wordt de parochianen medegedeeld dat de uitgraving voor het fundament op 26 mei zal worden aanbesteed. De bouw van de nieuwe Trudokerk kan beginnen!

2. Een bed voor een kerk

Toen de klok op Hemelvaart 1884 het middaguur sloeg, was de hemel bewolkt. En dus kon pas een dag later het bouwplan definitief worden uitgezet. Om de richting van de kerk te bepalen, was immers de positie van de zon nodig. Toen de Stationsklok van Eindhoven twaalf keer sloeg, werd tevreden vastgesteld dat de 'richting der kerk met Priesterkoor', zoals bouwpastoor Maas in zijn boekje noteerde, 'zeven en een halve meter door het Oost naar het Noorden gericht is'. Het uitgraven kon beginnen.

Om het enorme gewicht van de kerk te dragen, moest een stevig fundament worden gelegd. Dat kon niet op de zachte zwarte aarde, die zou inklinken waardoor de kerk zou verzakken.

Over de hele oppervlakte van de kerk moest het zwarte zand worden uitgekruid en vervangen door een bed van schoon geel zand. Daar zouden later heipalen ingeslagen worden, die het gewicht van de kerk zouden overbrengen naar diepere, harde grondlagen.

Waar graafwagens en vrachtwagens nog niet bestonden, maar alles met de schop, met kruiwagens en karren moest gebeuren, was het maken van de fundering een gigantisch karwei. Wat een geluk was: de grondwerkers stuitten op een 'gezonde en vaste zandbank' die met een breedte van een meter of zes breed, in de lengte van de kerk liep. Daar hoefden ze maar een halve meter zwarte grond weg te graven. Wat verder van de zandrug af liep dat op tot een kleine meter.

Het zand voor de fundering werd gevonden op een akker van de hoeve bij de Engelsbergen. Na veel moeite van zoeken en God dankend, tekent de pastoor daarbij aan. Hij prees zich vooral gelukkig omdat door de woningbouw langs de weg naar Eindhoven veel zand nodig was en de prijs dus hoog was. 'De boeren hebben het zand gehaald voor niets', schreef Maas. 'Zij kunnen er 16 maal per dag naartoe rijden. Voormiddags kreeg de voerman een loon van één stuiver en snamiddags twee.'

Het was oktober voordat het zand gestort was en het heien kon beginnen. Ook daar vroeg de Heer zijn dienaren om geduld. Acht personen waren er nodig om het zware heiblok omhoog te trekken, voordat het met een klap op de paal kon neervallen. Niet minder dan 447 palen waren nodig om de kerk te schragen.

Zes weken lang daverden door Strijp de doffe klappen van het heien, zes dagen per week van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Daartussendoor ratelden de houten wielen van de tweewielige karren die stammen, stenen en zand van of naar de kerk reden. Stammen voor heipalen, maar ook duizenden dunnere stammen voor de bouwsteigers. Ze kwamen uit Heeze, uit de bossen van de (protestantse!) baron Van Tuijl van Serooskerken.

In de herfst van 1884 kon warempel een begin worden gemaakt met het metselen van de fundamenten. Maar voordat de bouw echt kon beginnen, moest nog een flinke logistieke puzzel worden gelegd...

3. Een puzzel met ontelbaar veel stukjes

Wie niet van getallen houdt, kan deze aflevering beter overslaan. Want wie een kerk bouwt, gaat aan de slag met enorme hoeveelheden. Eerder noemden we al de duizenden stammen voor het steigerwerk, die uit de bossen bij Heeze kwamen. En de talloze kubieke meters schoon zand voor het fundament. Maar wat te denken van de bakstenen: om de Trudokerk te kunnen bouwen werden 1.600.000 stenen besteld. Daar Zuidoost-Brabant geen eigen steenfabrieken had, kwamen ze waarschijnlijk uit het rivierengebied. Per boot werden ze aangevoerd over het Eindhovens Kanaal (het Beatrixkanaal werd pas in 1940 in gebruik genomen), en daar op de kade gezet. Vanuit Eindhoven, dat destijds een zelfstandig dorp was, werden ze via buurgemeente Woensel vervolgens naar Strijp gereden. De Willemstraat had de route aanzienlijk kunnen bekorten, maar ook die bestond nog niet.

Voor het vervoer van de stenen werd een paard met wagen gekocht, voor 336 gulden (ongeveer 150 euro). Twee maanden later volgde een tweede paard. De karren waren niet alleen nodig voor de stenen, maar ook voor timmerhout. Dat was afkomstig van de zagerijen in Zaandam en kwam per trein.

De aanvoer van hout en stenen was het meest ingrijpend. Daarnaast waren nog eens kilometers touw nodig om de steigers mee vast te sjoeren. Er moest haver en hooi worden ingekocht voor de paarden, en dozen smeervet voor de assen van de karren. Voor het metselwerk werd geen cement, maar kalk gekocht. De leiplatten van het dak kwamen vermoedelijk uit de Ardennen. Alleen het metselzand werd door god niet ver van de bouwplek afgeleverd: het kwam uit de Dommel.

Dat waren de bouwmaterialen. Maar vergeet niet dat ook voor de vaklieden moest worden gezorgd. Ze kwamen van verre, en even op en neer naar huis was vaak niet mogelijk. Dus regelde bouwpastoor Maas onderdak en maaltijden.

Hoe we dat alles weten? Wel, de ijverige pastoor bewaarde meer dan 400 bonnen. Daar zaten ook wel eens bonnen bij die geld opleverden. Spaarzaamheid was een grote deugd in die tijd, dus wat over was ging naar een nieuwe eigenaar. Het houtafval van de gezaagde steigers werd door notaris Fens uit Eindhoven (bij opbod waarschijnlijk) verkocht. Het bruine paard, dat als eerste overbodig werd, ging weg voor 160 gulden (ruim 70 euro). Later volgde het tweede paard met kar. Uiteindelijk noteerde de pastoor voor 1.200 gulden (bijna 500 euro) aan inkomsten uit verkoop. Dat was een fractie van totale begroting van de kerk, waarvan de bouw was geraamd op 87.000 gulden (40.000 euro).

4. Elke dag dichter bij God

Op de keper beschouwd was het niet meer dan een flinke bonk hardgebakken klei uit het rivierenland, gebakken tot een steen die de hele mis in het oude kerkje op een driepoot voor het beeld van de heilige Trudo lag. Maar dat kleine middelpunt van de mis op 8 april 1885, was niet minder dan de eerste steen van de nieuw te bouwen Trudokerk. Dus werd het kleinood voor de ogen van alle verzamelde parochianen na afloop van de mis op een klein versierd baartje gelegd. Vier kleine meisjes, de dochtertjes van Strijpenaren Reinier Strijbos, Jan Brouwers, Willem van Lierop en Frans van Tuijn, droegen het steentje van de oude kerk tegenover de pastorie naar het kerkplein, honderd meter verderop. Voorzichtig drukte pastoor Maas de steen voorzichtig in de kalk, even boven de grond, in de buitenmuur aan de zuidkant van de kerk die vanaf nu decimeter voor decimeter zou verrijzen. Elke dat zou de kerk een stukje dichter bij God komen.

De bouw was begonnen! Maanden van metselen volgden. En een augustusmaand die zo heet was, dat zelfs de vijver van de pastoor was leeggehaald om de stenen te kunnen bevochtigen. Water moest dus per kar worden aangevoerd. Maar wat zou het, het werk vorderde gestaag.

Het moet een imposant gezicht zijn geweest: het enorme schip van de kerk dat steeds hoger rees tussen de huizen van Strijp. Menige boer kon vanaf zijn land in de verte de vorderingen volgen.

Toen de herfst goed en wel inviel, had de kerk een dak en zelfs een torentje dat het kruis van de oude Trudokerk zou dragen. Dat was overigens niet de grote toren met het groenkoperen dak, die in de 21^e eeuw nog over Strijp uit zou kijken. Die toren ontbrak, het schip eindigde in een platte gevel met daaraan twee achthoekige torentjes die echter niet boven het dak uit zouden komen.

Het kleine torentje waarop het gewijde kruis kwam, stond midden boven het altaar, waar de zijbeuken zich afscheiden van het middenschip. Iedere arm van het kruis hield een gewijde medaille van de heilige Donatus, de patroon tegen brand en bliksemingslag. Donatus stond er niet alleen voor bij het beschermen van de kerk. Hij kreeg hulp van een koperen bliksemafleider, die op instructie van hoofdonderwijzer Carpay in Megen – kennelijk een gekend expert – naar een put werd geleid waarin zelfs bij de laatste grondwaterstand nog 75 centimeter water zou staan.

Tallose bliksemingslagen heeft de kerk sindsdien doorstaan. Maar Donatus kon niet voorkomen dat de Trudokerk tweemaal zwaar beschadigd zou worden door brand en bommen. Jawel, er lag een roerige geschiedenis te wachten op de kerk die eind 1885 haar hoogste punt had gekregen. Maar daar hadden de metselaars en de dakdekkers, die fluitend hun stenen en leien legden, natuurlijk nog geen weet van.

5. Een nieuwe toren voor Anna

‘Anna is mijn naam. Ghemaekt MCCCCL’

Op 28 mei 1887, om tien uur 's morgens werd het eeuwenoude klokje van de oude Trudokerk uit het kerktorentje gehaald en aan een touw over het dak omlaag geleid. Links en rechts sneuvelden dakleien, maar wat zou het. Het eeuwenoude kerkje zou toch weldra gesloopt worden.

MCCCCL. Wie de Romeinse cijfers omzet, leest het jaar 1450. In dat jaar, in de late middeleeuwen, werd de klok gegoten. Met een diameter van zestig centimeter, kon één man Anna net tillen. Het klokje zou een plaats krijgen in de toren van de nieuwe kerk, en daar zou Anna haar stem nog

jarenlang over Strijp laten klinken. Tot in het rampzalige jaar 1936, toen er brand uitbrak in de kerk. Een deel van de kerk werd verwoest, evenals het orgel. En de eeuwenoude Anna smolt in het laaiende vuur, nimmer werd meer iets van haar vernomen.

Zo ver was het nog lang niet toen begin februari 1887 pastoor Maas zag hoe het laatste stuk muur van de middeleeuwse Trudokerk werd neergegaan. Een paar dagen later vond een grote veiling plaats van het gesloopte goed, want niets werd zomaar weggegooid. Zo vonden de 56.000 stenen van de oude kerk nieuwe eigenaren. Planken, plavuizen, stukken van het oude altaar en zelfs de preekstoel, alles ging onder de hamer, tot de oude kerk nog slechts een herinnering was die langzaam zou vervagen.

Aan de andere kant van de Strijpsestraat was de bouw inmiddels zover gevorderd, dat de constructie van het altaar ter hand kon worden genomen. Dat was een mooie hoofdbreker voor J.H. Smits, ornamentwerker in Cuijk. Want alleen de opstand, van witte Caen-steen, werd al geschat op een gewicht van 20.000 kilo. Daar zou dan de beeldhouwde opstand nog eens bovenop komen. Vijftig heipalen gingen de grond in. En omdat er discussie was over de vraag of dat afdoende was, werd daarop nog een fundament gemetseld.

Vloeren werden gelegd, beelden geplaatst – sommige geschonken. Een metselaar legde in veertien dagen de vloer in het priesterkoor, gelegd in wit en zwart marmer. Het ging snel nu en op 6 juni liep Strijp uit. De kerk werd gewijd! Op 13 juli was er een mis ter ere van Sint Trudo, om te vieren dat de kerk was voltooid zonder grote ongelukken.

Zo had Strijp een nieuwe kerk, ruim genoeg om alle kerkgangers te herbergen. Maar heel lang zou dat niet duren. Vijf jaar na de feestelijke opening van de Trudokerk begon een paar kilometer verderop ene Anton Philips een fabriekje in gloeilampen. Daarmee gaf hij het lot van Eindhoven én het nog zelfstandige Strijp een historische wending....

Lucas van Houtert